Ч. 49 (10.432). Львів, четвер 5 березня 1925. Почтову належитість оплачено гуртом. Рік XLIII.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДЕННО ПЕРЕДПОЛУДНЕМ

РЕДАКЦІЯ І АДМИНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок 10, II. пов. — Конто почт. щад. 143.322. — Адреса для телеграм: „Діло“ Львів. — Нач. Редактор приймає від 10—11 год. передпол. Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА: Місячно в краю 4·20 зл. ЗА ГРАНИЦЕЮ: В Америці 1 дол., Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр., Італії 7·50 зл., Німеччині 7·50 зл., Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к. Румунії 150 лей, Болгарії 7·50 зл. Австрії 7·50 зл. Зміна адреси 1 зол.

В справі оголошень звертатися до Адміністрації. — ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 17 сот.

Видає ВИДАВНИЧА СПІЛКА „ДІЛО“ — Начальний редактор д-р ДМИТРО ЛЕВИЦЬКИЙ

Суперечности.

Проблєма міжнародніх гарантій для забезпеки миру висувається нині на перший плян у міжнародній політиці і повисла темною хмарою над державами та народами. Хвилюється Париж на звістку анґлійського проєкту порозуміння, в яке слід би втягнути Берлін; хвилюється Льондон від звісток близького та далекого Сходу; пригомшена Варшава, що без її участи можуть початись розмови, в яких не згадають про забезпеку кордонів Річипосполитої...

А офіціяльний париський „Temps“ пише у передовиці з 1. березня таке: „Маємо враження, що доходимо до рішучого звороту в справі проблєми мира і тому треба ділати розумно та розглядати факти холоднокровно. Ніякий уряд свідомий своїх відповідальностей не схоче, щоби проминув наголи, хоча би й якою малою вона була, для зміцнення міжнародньої ситуації; але ніякий уряд дбайливий про долю країни, якою журиться, не дасть себе звести оманою гарантій, які будуть зясовані в якійсь гнучкій формулі, що лишить місце для небезпечних двозначностей“. Вистачить уважно прирівняти ці два речення, що йдуть по собі, щоби зрозуміти, як далеко від „рішучого звороту“ до сумнівів ріжних відповідальних та чутливих диплльоматів, що рішатимуть згадану проблєму.

Пригадаймо кілька реальних фактів. 28-го м. м. Ерріо вважав своїм обовязком на засіданні комісії закордонних справ у сенаті скласти заяву, що пропозиції щодо гарантій, які вийдуть з боку Німеччини можуть лишитись тільки в рямцях версальського договору. А фактом є, що Німеччиною володіє нині консервативний кабінет, де переважають впливи націоналістів, які при кожній нагоді підкреслюють необхідність ревізії версальського договору. Стримане становище Англії відоме. „Таймс“ торкаючись справи французької забезпеки писав 25-го м. м. таке: „Повне замішання, яке панує нині, в наслідок непевности в якій мірі англійська політика в Европі буде обезсилена резервою доміній — причиняється до збільшення французької ніяковости і сумнівів Французів, чи на Вел. Британію можно в чімнебудь рахувати“.

Франція хоче недвозначної заяви, що Анґлія стане на її боці так само солідарно супроти Німеччини як у 1914 р. Лише така недвозначна рішучість могла би, на гадку Франції, вибити Німцям з голови надії на реванж. Одначе анґлійські інтереси не є такі простолінійні, щоби Анґлія могла вже нині зясувати їх однобічним зобовязанням. В Анґлії мало хто вірить, щоби Німеччина була в спроможности почати відплатну війну за 10 або 15 літ. У Франції инакше. Успіх націоналістів при останніх німецьких виборах; неприхильний осуд міжнародньої комісії щодо збройного стану в Німеччині; вплив ґенералів цісарського режіму — все це зміцнює побоювання Франції, яка хоче виключити саму можливість ще одної війни з Німеччиною.

На дні всіх цих хвилювань, проєктів, песимістичних та оптимістичних горосковів дрімає одна величезна суперечність. Одні держави хотіли би відрізати драконові війни голову власним мечем, віруючи, що цей меч є єдино спасенним і що не слід до такого величного діла допустити инших, непокликаних. Инші спокійно дивляться як цей дракон, скинувши зі себе стару шкаралущу, проковтує народи, ще менше забезпечені, ніж держави, що його лякаються. Істнує повна суперечність між забезпекою Европи, яка виходить з ініціятиви переможних держав, що хотять боронити нинішнього стану і між потребами переможених народів, які хотіли би покласти нові основи взаємного співжиття. Щойно коли Ліґа Націй примінить 19 статтю Версальського договору себто „піддасть розглянению договори, що загрожують світовому мирові“ може початись дискусія на тему справжніх гарантій.

Українська еміграція в ЧСР.

Інформації Т. Голуфка.

На сторінках нашого органу нераз подавали ми дані про життя української еміґрації в Чехословаччині. Одначе наші інформації не находили віри в польській пресі. Ця остання що найбільше висловлювала і перебільшувала вістки про українську військову еміґрацію, розсновуючи на цю тему найдивовижніші комбінації. Правда, польський уряд не легковажив собі української еміґрації і його діяльність йшла в напрямку розкладу тих цінностей, які представляла і представляє собою еміґрація. А саме увага польського уряду була звернена на військові табори і на культурні центри. Серед б. вояків увихалися аґенти польського уряду, намовляючи їх до повороту до краю та обіцюючи їм всілякі блага. Колиж вкінці після рішення Ради Амбасадорів з 14. березня 1923 розпочався поворотний рух, польські граничні стійки і поліція виловлювали військових поворотців і відставляли їх до чехословацької границі. Не на руку польському урядові є й українські високі школи в ЧСР., та численна студентська еміґрація на закордонних університетах. І тут розпочато кертичну роботу для ліквідації перш усього українського вільного університету в Празі, обіцюючи оснувати український університет в краю. На щастя, українська культурна еміґрація в ЧСР. після деяких вагань найшла вірну оцінку польських заходів і не пішла на туманні і фальшиві обіцянки.

Та все таки українська еміґрація в ЧСР. трівожить польські чинники. Ця трівога загнала до Праги й визначного пепесівського діяча Т. Голувка, який тепер на сторінках „Роботніка“ описує життя-буття української еміґрації в ЧСР. Щож побачив Голувко в сусідній республиці і які враження виніс він з життя української еміґрації?

В ЧСР. числить українська еміграція біля 6 тисяч осіб, а в тому 2 тис. зі Сх. Галичини. Прага є осередком культурного й наукового життя. В ЧСР. істнують три українські високі школи. А саме Господарська Академія в Подєбрадах з 600 студентами і 35 професорами стоїть на високому науковому рівні. Академія має три факультети: економічний, агрономічний й інжинірійний з 4-літнім курсом. В останньому році прийнято до Академії 110 студентів на перший курс головним чином зі земель під Польщею. Дальше істнує Український Педагогічний Інститут з 300 студентами і 35 професорами з курсом 3-літнім. Вкінці Український Вільний Університет з факультетами: фільософічним і юридичним. Крім того студенти-Українці студіюють на вищих школах чеських в Празі й на провінції. Взагалі в ЧСР. студіює понад 2 тисячі студентів-Українців, а серед них біля 700 Галичан. В ЧСР. студіює теж біля 250 студентів-Білорусинів, орґанізаційно звязаних з Українцями. Крім того в Празі є дві українські гімназії. Вкінці для б. вояків наддніпрянської й галицької армії, яких кількість досягає до 2.500, істнують в еміґраційних осередках курси шоферські, римарські, виробу мила, кооперативні і т. и.

Українське культурне життя в ЧСР. зосереджується в 20 товариствах наукових, суспільних і мистецьких. „Український Видавничий фонд“ одержав від чеського уряду 1 міл. кч. кредиту і приступить до видавання наукової літератури. Досі видано 30 наукових творів. В найблизчому часі мається видати 126 наукових підручників для студентів в формі літографованих скриптів. Орґанізується теж національна бібліотека і музей-архив.

Всіми цими інституціями кермує „Український Громадський Комітет“, який крім того займається філянтропійною діяльністю (дешева кухня, читальня, амбулаторія, студенські інтернати і т. и.)

Чехословацький уряд приходить з видатною допомогою українській еміґрації. В буджеті на біжучий рік чехословацький уряд прелімінував на удержання російських й українських вищих і середніх шкіл та на допомогу російській й українській еміґрації біля 60 міл. кч. Крім того на цілі обох еміґрацій уділює допомог през. Масарик зі своїх особистих фондів, а мін. Бенеш зі своїх диспозиційних фондів.

В російській еміґрації Бенеш має вірного союзника, але не можна того сказати про українську еміграцію. В інтересі ЧСР. є велика й неподільна Росія. Закарпатська Україна й Сх. Галичина є тими мостами, що мають безпосередньо получити ЧСР. з Росією і забезпечити її перед німецькою небезпекою. Страх перед Німеччиною викликує в Чехів настирливе бажання великої Росії. Тому гасло незалежної України є неприємне для чеських політиків. Величезна більшість української еміґрації стоїть на становищі незалежної України. А Чехи, будучи противниками незалежної України, не тільки не переслідують носіїв цеї ідеї, але навпаки їм помагають. Масарик і Бенеш недвозначно заявляють Українцям, що гасло незалежности України не відповідає чеським інтересам. Але це є стихійний рух, з яким слід рахуватися. Отже краще, щоби той рух виростав при чеській допомозі і під чеськими культурними впливами як у ворожому відношенні до Чехів.

Масарикові й Бенешеві йде про те, щоби поглибити політичні 9

Red. czas. „Dilo“ we Lwowie. Pr. 145/25. W imieniu Rzeczypospolitej Polskiej! Sąd okręgowy karny orzekł na wniosek Prokuratury przy tymże Sądzie, jako Trybunał Prasowy we Lwowie, że treść artykułu, umieszczonego w czasopiśmie „Dilo“ Nr. 44 (10.426) z dnia 27. II. 1925, w artykułach pod tytułem 1) „Bez poludy na oczach“ ustęp między słowami: publycznomu poriadkowi... a: Taku prysiahu, w tymże artykule ustęp między słowami: lojalnych dostojnykiw... a: Duchowni, w tymże artykule ustęp między słowami: na swoju... a: prysiahu, w tymże artykule ustęp między słowami: bezpokoju derżawy... a: Bezpeka derżawy, w tymże artykule ustęp między słowami: prywilej Polszczi do końca artykułu. 2) „Z mojeji oficjalnoi perepysky“ ustęp między słowami: z wazo... Mylysiu... a: Prosżu pryjnjaty. 3) „Nowynky“ notatka: Zwrcze i demokratycznii ruspublyci“ ustęp po słowach: suspenduwaty suddiu... do końca notatki zawiera znamiona ad 1) zbrodni z § 65 a) u. k., ad 2) zbrodni z § 65 a) u. k. i występku z § 4 ust. pras., ad 3) występku z § 300 u. k. uznał dokonaną 26. lutego 1925 r. konfiskatę za usprawiedliwioną i zarządził zniszczenie całego nakładu i wydał w myśl § 493 p. k. zakaz dalszego rozpowszechniania tego pisma drukowego. Zarazem wydał nakaz odpowiedzialnemu redaktorowi tego czasopisma, by orzeczenie niniejsze umieścił bezpłatnie w najbliższym numerze i to na pierwszej stronie. Niewykonanie tego nakazu pociąga za sobą następstwa przewidziane w § 21. ust. druk. z 17. grudnia 1863 Dz. p. p. Nr. 6 ex 1863 r. j. zasądzenie za przekroczenie na grzywnę do 400 zł. p. Lwów dnia 28. lutego 1925 r.

(Підпис нечиткий).

культурні чеські впливи у Славянщині, щоб з Праги зробити славянські Атени, щоби знання чеської мови й культури поширити серед славянських народів, щоби збудити прихильне почування для Чехів далеко поза границями ЧСР. Маючи на увазі цю вихідну точку, Чехи поширюють свій вплив на балканські славянські держави, Болгарію і Югославію.

Така далекоглядна політика без сумніву принесе свої овочі. Українці заявляють, що хоч ЧСР. не бажає собі незалежної України, то тим більше, маючи це на увазі, приходиться цінити чеську допомогу. Після повороту до краю Українці не забудуть Чехам їх прихильности і допомоги і сплатять довг вдячности — як не політично, то економічно. І справді, всі ці інжиніри, агрономи і торговельники, що студіюють в Празі, будуть найкращими пропагаторами чеського промислу. Тих кілька соток міліонів, що Чехи видали на російську, українську й білоруську еміграцію, вернуться їм сторицею політично й економічно.

Так виглядає реляція п. Голувка. Вкінці він переводить порівнання між поведінкою Чехів і Поляків до української еміграції та над цим прийдеться нам докладнійше зупинитися.

РОБІТНИКИ І РАДВЛАДА НА УКРАЇНІ.

Криза хліборобства тяжко відбилась і на становищі українського робітництва. Робітничі маси, особливо в промислових районах, останніми часами все голосніще висловлюють свою незадоволеність і місцями не спиняються перед отвертими виступами. Так, на вугільних копальнях біля Попасної, в Донбасі, 2-го лютого дійшло до кріавих сутичок. Не одержавши протягом двох місяців виплати й довідавшись, що гроші за січень будуть виплачувати аж 15-го лютого, робітники зажадали, щоб їм хоч трохи гроше" дали наперед. У відповідь на це адміністрація копалень викликала військовий відділ і звеліла йому розігнати робітників. Скинулась бійка між військом та робітниками, при чім тяжко поранено 3 і легко поранено 14 шахтарів.

В Юзівці від кінця Різдвяних свят до 20. січня забито 3-х комуністів і на смерть побито 19 комсомольців.

Щоб хоч трохи заспокоїти робітників і запобігти новим виступам, раднарком призначив 300.000 карб. на організацію заробітків у Макіївськім та Юзівськім районах.

Адміністративні реформи на Україні.

Не нова це справа на Україні — адміністративні реформи. Вже Центральна Рада обмірковувала дуже поважно переведення нового адміністративного поділу. Тоді найактуальнійшим був проєкт проф. Грушевського про поділ української території на землі. За гетьманських часів виринув новий проєкт поділу української території на краї. Навіть денікінська влада ломила собі голову над новим поділом України. Проєктувалось тоді три області.

Практично взялася за переведення адміністративних реформ на Україні щойно радянська влада. Тягнеться ця справа практичного проведення реформ вже від 1922 р. Тоді скасовано волости та повіти, а введено нові одиниці: сільські ради, райони і округи. Губернії тоді теж підлягли деяким територіяльним змінам. Із 12 губерній зроблено тільки 9, з 102 повітів, зроблено 53 округи, зі 1989 волостей зроблено 706 районів, а з 15.696 селищ зроблено 9.307 сільрад. Від 1922 р. по нинішний день зайшло багато нових змін, поправок, кордонних пересунень, які довели до зменшення числа округ та до побільшення числа районів. На протязі того часу скасовано 3 округи, а одна перейшла до автономної молдавської республики Шахтенська і таганрізька, округи Донеччини, частинно перейшли в склад північно-кавказького краю, а частинно були приділені до инших суміжних округ Донеччини.

Тепер Україна має 49 округ і автономну молдавську республику і 665 районів. Щож до сільських рад то число їх збільшилося наслідком творення тзв. національних сільрад. До тепер є на Україні 5 німецьких районів. Всіх національних сільрад є 172, з чого німецьких 98, польських 26, болгарських 31, жидівських 7, чеських 9, білоруська 1, молдавська 1 і альбанська 1. Коли вже приводимо цифрові дані про національні адміністративні одиниці то не від речі буде пригадати про теперішний процентовий склад населення України. Він представляється так: на 27.349.102 душ маємо 22,3 міліони Українців, або 81,8 прц.; 2,1 міл. Москалів або 7,7 прц.; 1,2 міл. Жидів або 4,6 прц.; 326 тисяч Німців або 1,5 прц.; 300 тисяч Молдован і 101 тисяч Греків.

Всі ці реформи ще не закінчені. До 1. жовтня н. р. мають бути цілковито скасовані губернії, а число округ буде зведене до 40. Зайдуть теж поважні зміни в числі сільрад та районів. На Україні мають ці реформи своїх прихильників і ворогів. Та вже само їх проводження в життя доказує, що прихильники переважають. Давний адміністративний поділ України, що бере свій початок ще з часів Катерини II. безперечно перестарілий. З цим погоджувалися всі попередники радвлади на Україні від 1918 р. Очевидно, що кожна влада мала певну мету, якій свій поділ підпорядкувала. Таку свою мету мають і большевики. Слід підкреслити, що зі всіх республик СРСР. Україна почала перша переводити адміністративні реформи. Щойно, коли ці реформи показали себе добрими, тоді почали й инші республики призадумуватися над способом адміністративних реформ.

Противники реформ кажуть, що новий адміністративний поділ без губерній спричинить натиск селянської стихії на центр та поменшить впливи пануючої партії на селянську масу. Станеться це з тої простої причини, що більша скількість комуністичного елементу є на Україні тільки по більших губерніяльних центрах, а є вона дуже незначною або зникаючо малою по тих містах, які стануть окружними центрами.

Прихильники нового поділу з тим не погоджуються. Секретар КП(бу) Кві́рінг пише про це так: „Усувати небезпеку селянського натиску треба перш за все правильною політикою, а не механічними заходами. Із цього ніби то принципового підходу (противників) постає практичне недовіря до сил наших округ і страх випустити кермо із рук центру. Оцінка й довіря до місць можуть бути ріжні. Я особисто гадаю, що округи є досить зрілі для управління і певний, що перегрупування партійних робітників у звязку з ліквідацією губерній значно змінить і округи і центр. Ліквідація губерній одночасно змінює теж позицію центральних органів влади. Неправда нібито вона означує децентралізацію влади. Навпаки, є це не тільки скріплення централізації але й одночасно наближення осередків до місць поминаючи попередні губерніяльні інстанції.

Голова українського радянського уряду В. Чубар висказався про цю справу так: „Основною метою реформи є упрощення системи державного управління. Уряд прямує до того, щоби робітничо-селянські маси на всі свої питання, що вимагають розвязання центральної влади, як мога скоріш одержували вичерпуючі відповіди. Всі ці справи, які розвязувалися губерніяльними установами перейдуть тепер до округ. Права губерніяльних органів майже в цілости перейдуть до окружних установ".

Прихильники реформи мають велику рацію, коли твердять, що ці реформи причиняються до скріплення централізації адміністративного апарату а не навпаки. Та не можна не признати слушности і тим противникам реформ із рядів партії КП(б)У, які побоюються, що через ліквідацію губерніяльних осередків зменшиться вплив партії на органи влади, бо лекше заповнити партійними робітниками 9 губерніяльних осередків ніж 50 чи 40 окружних. До того слід зазначити, що на Україні взагалі дуже мало комуністів, а між селянами то їх майже немає. Найбільшим робітничим центром, з якого рекрутуються комуністи — це Донеччина і великі міста.

До таких наскрізь селянських губерній як Чернигівщина, Волинь,

---

МИХАЙЛО ПОСАЦЬКИЙ. 9)

23 дні лодкою на морі.

Зівялі руїни і квітучі рожі.

Так ми витримали цілий день. Був це вівторок. Раз хвилі відкрили нам у далечіні якийсь корабель, але тільки ми його й бачили. Над вечір буря вспокоїлася. Рано надибали ми знов якийсь корабель, — може і той самий, що попереднього дня, хто його зна' — дали знак, зближилися до нього, порозумілись і поплили у вказанім напрямі. Десь коло полудня виринула з моря довга смуга суші. Це був острів Ґотлянд.

Цікаво почали ми приглядатися тому нашому новому обіцяному краєві. Нічого не видко лиш довгий непроглядний шмат землі, з якої, в міру як ми до неї зближалися, виринали щораз виразнійше якісь крейдяні, білі, то сірі гребіні гір, а сям-там тягнувся темний ліс. На підставі підручника і морської мапи вишукали ми, де лежить Wisby і туди спрямували плавбу. Небавком побачили ми на терасовім узгірю темну пляму; пізнійше виявилось, що це місто Wisby. Здалека виглядало воно, якби хто причепив вінок до склону гори. Це були величезні мури, які окружали ціле місто, а з тих мурів сторчали вверх вежі. Все видко було, як на долоні, бо сонце, дарма, що було холодно, вже світило гарно. Оригінальним видом були ми так захоплені, що ніхто і не думав про їдження, хоча від понеділка ми не їли нічого. А була це вже середа.

При заході сонця почали ми впливати до пристані з полудневого боку, отже для нас невигідного, але так казав підручник, бо на півночі і заході була мілина. Хоча вода була спокійна, одначе ще злегка тремтіла на своїй поверхні, якби в останніх судорогах по бурі. Було студено. Тож здивувалися ми чимало, коли на однім мольо — а було їх там богато, бо пристань дуже велика — побачили ми громаду молодих людей у купелевих костюмах. Як ми пізнійше довідалися, були це студенти тамошньої гімназії, які здавали іспит з плавання. У Швеції заведено так, що ніхто не може дістати свідоцтва зрілости, поки не викажеться знанням плавання.

Ми в пристані. Вечірний смерк. Ревізія — наскільки запит: звідкіля пливемо, як довго думаємо тут бути і чи маємо які особисті документи, можна назвати ревізією. Потім усі розходимося до міста: страшенно голодні. Рано йдемо оглядати місто.

Wisby було на півночі найбільшим містом, що належало до німецької ганзи. Колись воно було дуже велике і цвитуче і було таке сильне, що на власну руку вело війни з данськими королями і часто їх побивало. Тепер з тої величі лишилися лише могутні руїни. Сам мур навколо цілого міста є такий великий, що в його розвалинах тепер стоять побудовані новітні домики біднійших мешканців. Зрештою він сам і 12 веж стоять цілком ненарушені. Будова того муру сягає своїми початками до XI. ст. З кожною вежою звязаний якийсь страшний, жахом переймаючий переказ як напр. що у вежі Jungfrutornet замуровано доньку бурмістра за те, що вона в часі облоги данським королем Вальдемаром III. залюбилася в ньому, зрадила своїх і впустила короля з військом до рідного міста.

Місто велике, вулиці широкі, але домів дуже мало, а ще менше людей: всего 18.000 мешканців, які в цьому великані зовсім губляться і лише десь-не-десь можна стрінути людину. Порожня, сум, туга, самота. В ріжних сторонах міста сторчать величанські руїни церков, які часом перевисшають своєю висотою мури. Є їх так само 12, як і веж, одна церква переховалася ціла і нині є вона парохіяльною і одинокою на ціле місто. Зрештою самі руїни з дірами по колишніх дверах і вікнах, покриті мохом, папоротю та иншою зеленю. Коли війти в середину такої руїни, то вона промовляє до нас ще і тепер якимсь маєстатом, якоюсь святостю і ми чуємо мимоволі, що ми в святім, божім місці. Wisby називають „Північною Картагіною". Але це порівнання по мойому зовсім невлучне, бо зі старинної Картагіни нічого не лишилося, а тут все стоїть і промовляє до нас майже зрозумілою мовою. Инші називають Wisby „Містом рож і руїн". Це вже цілком влучне. Перед кожним домом, майже на всіх вільних площах, відтак у безмежні ботанічнім городі, який тягнеться у північній части міста здовж мурів, самі рожі, нічого лише рожі. Инші квіти в тій масі рож цілком губляться.

„Рожі і руїни"! Більшого контрасту й уявити собі не можна. Мимоволі туга і самовитість огортає людину.

Під вечір, перед заходом сонця, вийшов я сам на гору, звідки простирається вид на ціле місто. Видко лише мури і руїни церков, які сторчать як кістяки і знімають свої сухі, пообривані рамена високо вверх, понад ціле місто, як би хотіли ще видати з себе останній крик роспуки, заки цілком потонуть у людськім забутті. Крізь щілини, крізь отвори по колишніх дверях і вікнах продирається світло і робить вид ще більше невимовитим. За містом за мурами в північно-західній частині знімається самітна гора, а на ній сторчать знов самісенькі три високі камінні стовпи; вони немов би похилилися над містом і щось хочуть йому сказати. Це т. з. Galgberg, гора, де була збудована шибениця, з якої тепер ще лишилися самі ті камінні стовпи. На протилежнім боці розливається безмежна безскуча глибінь води і хоча весело всміхається до нас, здається нам, що той усміх не є щирий і що за ним скривається туга та жалоба.

(Докінчення буде)

Поділля, Одещина а по части й Київщина необхідно буде перекинути з Донеччини та з великих міст цілі кадри комуністів до нових окружних осередків, на які ті осередки розпадуться. Самозрозуміла річ, що ця обставина комуністів ослабить. Правда, ослабить їх не чисельно, але розпорошить. Чим більше їх вкупі, тим вони сильніші, а розсипаність хіба не причиниться до сили. Тому то й правильне твердження про майбутній натиск селянської стихії на органи влади. Дотепер не зважаючи на все, отже і на скупченість партійних робітників по більших центрах, той стихійний натиск теж був, а після реформи він буде ще більший. Одначе на те нема ніякої ради в такій чисто селянській країні як Україна. Для злагіднення того натиску і появилось тепер гасло: „обличчям до села"! В. М.

Памятайте: Рідна Школа — це народня фортеця, це певний захист у добі лихоліття!!

Фінансова кріза у Франції.

Коротка анальоґія.

Париж, 27. лютого 1925.

Вам уже відомо з телеграм про довгу промову Ерріо в справі фінансової крізи, яка останніми часами знов турбує опінію: франк паде і життя стає щораз дорожше. Цікава річ — країна багата, поодинокі шари суспільности почувають себе добре, а держава бідна — що й є причиною занепаду франка. Мимоволі згадуєш фінансове становище Франції напередодні Великої Революції.

Колись у шкільних підручниках нас учили, що напередодні революції Франція була зруйнована економічно, що середня кляса і селяне біду вали і т. и. Таке твердження давно вже пора передати в архів. Пізнійші досліди — починаючи хоча би з Тена, вказали, що передреволюційна Франція була багатша, ніж Анґлія та Німеччина, не кажучи вже про Італію. Перечитайте хоча би спомини Анґлійця Юнґа, мандруючого по французькій провінції, коли вже вогонь революції був видний на овиді, а тоді побачите, як дуже є прибільшений погляд про вбогість тогочасного французького селянина. Але й тоді, як і нині, у багатій країні істнувала бідна держава: борг держави забирав половину продуктів. Нині справа стоїть гірше: 19 міліярдів боргу з 35 міліярдів прибутку.

Держава стала робити позички, але позички не вдавались. Одного дня міністр Людовика XVI. Ломені де Брієн розповів країні справжню ситуацію. У цей день властиво почався процес, який закінчився 25 літ пізнійше під Ватерльо. Публична опінія домагалась, щоби прикликали до влади женевського банкира Неккера, який одинокий був у силі врятувати ситуацію. Неккера покликали, його „фільософічним каменем" були позички, але заміною Брієна Неккером французька держава не придбала більше кредиту. Що далі — відомо. Революція, що почалась з суворої критики режіму, який осмілився випускати асиґнації, скінчилась повним обезціненням франка і горою асиґнацій...

Сучасна Франція теж має свого Неккера. Можливо, що його час уже прийшов. Кілька днів тому, при одностайних оплесках тисячної, добірної авдиторії він розвинув свою програму. Сучасного Неккера зовуть Жозеф Кайо. Про нього иншим разом.

І. Борщак.

Ширіть наш часопис!

ОСТАННІ ВІСТИ.

Закон про посольські віча ухвалений.

На засіданні польського сойму 3.III. прийнято урядовий проєкт про посольські віча 184 гол. проти 136. Вислід голосування лівиця прийняла биттям у пульти і криками. Прийняттям проєкту висловлено довіря мін. внутр. справ Ратайському.

Страшні наслідки вибуху.

Звідомляють, що наслідком вибуху в фабриці біля Ріо де Жанейро було вбитих 600 люда, ранених 2.500 а знищених домів 2.500.

Димісія тур. уряду.

Турецький уряд подався 3.III. до димісії. Причиною димісії уряду Феті бея була непрхильна дискусія над внутрішньою політикою держави.

Політичні вбивства.

В Софії вбито першого секретаря маґістрату Васілєва, члена македонського комітету. В Дураццо якийсь Больтом Стамоля з Дураццо вбив б. мін. скарбу в кабінеті Фаноді, Ґуракукчія.

Реченець вибору през. Німеччини.

3. III. під проводом канц. д-ра Лютра і при участи мін. внутр. справ Шіле відбулась конференція провідників партій у справі установлення речення виборів нового президента Німеччини. В нараді взяли участь соц. дем. Мілер, Франкен Дітман, націоналіст д-р Вестарп, центр. Ференбах, нар. Шольц, дем. Кох і Ерколенц і предст. баварської народньої партії Ляйхт. Вибрано день 29. березня як перший реченець вибору нового президента. Рішення це вимагає затвердження парляменту шляхом звичайної ухвали. Рішення це ухвалить райхстаґ на засіданні 6. березня. Колиб було треба нового голосування, воно буде 26.IV.

Домінії годяться на ґарант. договір.

„Морн. Пост" потверджує правдивість звідомлення „Шікаго Трібюн" про договір між Анґлією, Францією, Бельгією й Німеччиною. Доповнює звідомлення ще так, що кабінет 2. III. розглядав справу; впливові міністри є за договором, а з домінїів Австралія й Нова Зеляндія згодились уже, правдоподібно зголяться теж Півд. Африка й Канада, бо предложения договору не є небезпечне для женевського протоколу. Инші часописи звідомляють, що Бальфур, як предс. комітету оборони держави, у меморанді заявився, щоби перед заключенням договору евакуувати кольонську смугу, Кобленцію й Моґунцію.

Анґлія і женевський протокол.

„Дейли Мейл" звідомляє: Комітет оборони держави є думки, що з 16 уступів женевського протоколу 9 муситься відкинути, инші треба змінити. Відкинення договору рівнялося би понеханню скликання конференції розброєння Союзом Народів. Тому уряд розглядає плян, котрий заступив би протокол.

Литва відкинула конкордат.

Литва зірвала переговори з Ватиканом про конкордат, тому, що юрисдикцію над Виленщиною віддано польському єпископови.

Шкільний плебісцит.

Жандармська самоволя.

Дня 26. лютого комендант державної поліції в Бучачи Пекарж, відібрав в громаді Нагорянці від Юрка Федущака шкільні деклярації, говорячи: „co za agitacje prowadzicie; my o niczem nie wiemy. Czyjem pan jesteś agentem?". По списанню з Федущаком протоколу, заборонив йому дальше заниматися шкільною справою.

Рядовик державної поліції з постерунку з Білявинець пов. Бучач, заборонив дня 24. лютого ц. р. війтові громади Переволока повіт Бучач, стверджувати на шкільних деклярацієх власноручність підписів родичів і загрозив йому карносудовим доходженням, як що він не примінться до його зарядження.

Комендант постерунку державної поліції в Гаях Граб прийшов дня 27. лютого ц. р. до села Глуховичі львівського повіту і перевів розвідки в справі шкільних деклярацій. Він прикликав до будинку рільничого „Кулка" голову і секретаря місцевої „Просвіти" управителя школи Банаха та селянина Івана Голода і випитував їх, хто перший приніс до села шкільні деклярації і хто займається справою української викладової мови в школі. Той сам пан комендант заборонив громадському комісареві Войтіхові Лисові стверджувати власноручність підписів родичів на шкільних деклярацієх аж до дальшого свого розпорядження.

Громадянин Василь Кузишин з Богородчан приїхав на просьбу місцевого населення громади Заниїч до села, щоби вияснити населенню постанови шкільного закона. В льокалі читальні „Просвіти" виповнював він місцевому населенню дня 22. лютого ц. р. шкільні деклярації. Несподівано впав до льокалю війт Степаняк з комендантом постерунку державної поліції, сконфіскував 65 шкільних деклярацій, записав собі імена і прізвища громадян Дмитра Семянишина, містоголови читальні, Антона Волочія, сина Івана, Антона Волочія, сина Михайла і Миколу Волочія, говорячи, що зробить на них карне донесення за протидержавну акцію. Громадянина Василя Кузишина арештував і під багнетом відпровадив на постерунок державної поліції. На просьбу місцевих громадян випустив його на волю, одначе заборонив йому показуватися до того села.

В судовому повіті Солотвина старається в переведенню шкільної акції робити перешкоди комендант постерунку в Порогах і громадський комісар в Яблінці Добжанецкі (побережник в лісах барона Лібіґа). Комендант постерунку забороняє місцевим шкільним комітетам збирати всякі інформації щодо імен і прізвищ дітей. До Пилипа Мойсея, господаря в Яблінці говорив він, щоби до шкільної акції не мішався, бо це політика і через неї може дістатися до кримінапу. Війт з Яблінки Добжанецкі заявив, що підписів леґалізувати не буде і ніхто не може його змусити до цього. Громада Яблінка є віддалена 8 клм. від Солотвини і леґалізування всіх підписів в солотвинському суді вимагає утрати багато часу і коштів.

Надужиття шкільних інспекторів.

У вівторок дня 24. лютого ц. р. віднесли представники родичів шкільних дітей з громади Барич і Дрогоїв пов. Перемишль, до шкільного інспектора в Перемишлі К. Фішера виповнені деклярації. Інспектор деклярацій не приняв, заявляючи, що:

1) в деклярацієх є ужитий термін „український" — такого терміну закон не знає і тому деклярації є неважні.

2) Деклярацію мусить кожний батько внести особисто.

3) В тих громадах, де в школі є українська викладова мова, деклярацій вносити не треба і він їх не прийме.

В суботу дня 28. лютого цр. були в цій справі у інспектора представники Кружка УПТва в особах голови д-ра Степана Дмоховського і Івана Гонтарського і жадали вияснень. Інспектор те саме повторив перед делеґацією, заявляючи, що кожну деклярацію, в якій буде вжитий термін „український" він уневажнить на тій основі, що має таке поручення від своєї влади. Також в других точках боронив свого становища.

Шкільний інспектор в Жовкві п. Гавпт заявив кільком селянам, що він не прийме від них шкільних деклярацій тому, що вони виставлені в українській мові.

На увагу Бережанщині!

На 78 громад бережанського повіту щойно 50 сіл переводить у себе акцію в справі приверненя української викладової мови по школах. Дальше 28 сіл головно Козівщини, а то Августівка, Бавалівка, Ценів, Хоробрів, Хоростець, Демня, Дмухавець, Геленків, Городище, Гутиско, Гута, Кізлів, Комарівка, Красна, Криве, Куропатники, Медова, Надорожнів, Олесин, Підвисоке, Плауча Мала, Рогачин місто, Рогачин село, Слобода Золота, Таурів, Теофіпілка, Викторівка досі нічого в тій справі не зробило. Взиваємо отсею дорогою усіх свідомих громадян названих сіл, щоби негайно розпочали в цій справі акцію. Всі потрібні інформації можна одержати від адвоката д-ра Хичія в Бережанах.

У. С. Р. Р.

Селянська ґазета „Радянське Село".

Найбільш поширеною на Радянській Україні селянською газетою є Київське „Радянське Село". Почала ґазета виходити 21 червня 1924 р. Завданням ґазети є: освітлювати селянське життя, виявляти хиби та зловживання урядових осіб та установ, творити новий побут, давати селянам поради по питанням земельним, податковим, господарським і ин. Тіраж ґазети в першому місяці становив 28—30 тисяч примірників. Тепер тіраж (наклад) досягнув цифри 67.500 примірників. В січні в. р. до редакції ґазети було надіслано 5000 дописів і 4000 запитань. Селькорівська організація при ґазеті налічує 400 кореспондентів. Як додаток до ґазети виходить журнал „Сельрада", що має на меті пояснювати селянству закони і розпорядки радянської влади. (В. 13|II. 25).

Книжна виставa „Продукційні сили та народнє господарство України".

У Всенародній Бібліотеці України у Києві відчинено дня 8. лютого велику виставу літератури на тему: продукційні сили та народнє господарство України. На виставі зібрано книжковий та ілюстративний матеріял до всіх тих питань, які були порушені в докладах на недавньому Всеукраїнському зїзді в справі досліджения продукційних сил та народнього господарства України. На зїзді було прочитано більше як 250 докладів, з того київські делеґати зїзду дали більше половини докладів. Відділи вистави такі: природа України й природні ресурси; людина, як продукційна сила; сільське господарство України; сільсько-господарська промисловість України; промисловість України; енерґетика України; економіка й статистика України; Наукова термінольоґія української мови.

(В. 12|II. 25).

Досліди над звичаєвим правом.

При ВУАН у Києві істнує при соціяльно-економічному відділі окрема комісія для вивчення народнього звичаєвого права на Україні. Протягом 1924 р. розглянено і опрацьовано цілу низку справ з цеї області, напр. про суть земельно-правових стосунків, про родину та розподіл майна між її членами, про приймацтво, про звичаєві правові норми в царині права родинного і річевого. Крім того були зроблені доповіді на теми: трудовий принцип та його значіння в сьогочасному праві і в селянському побуті; земельний кодекс та звичаї; питання українського звичайного права у новітній правничій літературі і инш. (В. 12. II. 1925).

Невідрадне положення сільського господарства.

Український Наркомзем установив, що в цьому році загине більша площа озимих засівів, ніж у минулому році. Велику частину озимого засіву прийдеться пересіяти, але відпущених на це з центру 21 міл. карб. не вистарчить. Наркомзем прохатиме союзний уряд одпустити на це ще 2·2 міл. карб. („Ек. Ж." ч. 25).

Той самий український наркомзем повідомляє, що справа забезпечення українського селянства хліборобським реманентом стоїть дуже зле. 34 проц. всіх господарств зовсім не мають реманенту. Кількість господарств, що мають „почвообрабатывающія орудія" (цеб-то попросту плуги й борони), становить 57 проц. („Ек. Ж." ч. 24).

Хто досі не прислав ще коляди на „Рідну Школу“ — зробить це негайно, бо инакше не буде поміщений у виказі коляди на „Рідну Школу“, який Головна Управа УПТ-ва на днях складе по громадам і повітам і оголосить у часописах. — Секція „Рідна Школа“ УПТ-ва. Ринок 10. II. пов.

НОВИНКИ.

— **Конфіската.** Вчорашнє (48) число „Діла“ сконфісковано за кілька речень передової статті п. н. „На краю пропасти“ (про весняні засіви) і вступне речення про надужиття урядових чинників в звязку зі шкільною плєбісцитовою акцією.

— **Заразливі недуги у підльвівських громадах.** Міський фізикат повідомляє, що стверджено черевний тиф у Королівській Білці й на Замарстинові. Черевний тиф стверджено в Чижикові, Пасіках, Дублянах, Глях. Кульпаркові, Пустомитах, Винниках, Замарстинові і Завадівцях (пов. Городок Ягайл.). Дизентерію — в Білці й на Замарстинові; шкарлятину — в Лисиничах; коклюш — у Винниках і в Городку Ягайл. Фізикат перестерігає громадян м. Львова стрічатися з населенням названих громад і звертає увагу, що зарядки небезпечних недуг можуть легко передіставатись посередництвом харчевих продуктів. Молоко, які приносять жінки з названих громад, слід добре переварювати.

— **Арештування в костелі.** Позавчора підчас вечірні в костелі Бернардинів у Львові, ввійшло до костела кількох поліцаїв і агентів з комісарем поліції на чолі, який арештував одну елєгантну пару, що сиділа в церковній лавці. Арештування в такій обставині викликало у місті сензацію, тим більше, що причину арештування поліція тримає у тайні.

— **З гаваздів Львовян.** Вчора у Львові знову три особи підняли руку на своє життя, переконавшись про недоцільність дальших змагань за вегетацію. Усі троє — люде в силі віку. А саме: один 27-літній безробітний зарібник Казимир Б. стрілив собі в живіт, 30-літня робітниця Станислава С. проковтнула дві грудки субліма́ту, а 28-літня дівчина „легких обичаїв“ Юлія М. кинулась з другого поверха. Ратункове поготівля інтервеніювало в усіх трьох випадках.

— **„Промисловці“.** З Варшави повідомляють про велику крадіж з вломом у тамошньому банку для торгу й промислу. Вломники розбили дві вертгаймівські каси й забрали відтіль 16.000 зол. та більше тисячі долярів. Вони виходили мабуть зі заложення, що й вони займаються „промислом“ і тому мають моральне право на „допомогу“ банку.

— **Воздушна комунікація.** Вже введено в життя постійну щоденну летунську пасажирську комунікацію на лінії Варшава-Краків і Варшава-Данціг. На днях почне функціонувати така сама комунікація на лінії Львів-Варшава.

— **Небезпечні дні для достойників.** На протязі останнього тижня померли президент нім. републики Еберт, один із найвизначніших державних мужів Швеції, Брантінг, та президент швайцарського Союза Штайгер. На якусь таємничу недугу захворів Муссоліні, операцію сліпої кишки перейшов англійський король Юрій, поважно недужий румунський король Фердинанд і т. д. і т. д. — можна би скласти довгий список достойників, які мають на совісти останні невдячні дні. Хто вірить у фаталізм календаря і зараховує себе до ряду високих політиків та можновладців, хай подбає про злагодження тестаменту.

— **Австрійський шилінг.** З днем 1-го березня ц. р. введено в Австрії на почті, на залізницях, у банках і всіх державних установах шилінгову валюту. 1 шилінг рівний 10.000 австр. корон.

— **Вічна статистика.** Офіціяльне обчислення „сеїдеційного реферату“ міністерства внутрішніх справ у Варшаві подає висоту накладу часописів у Річпосполитій. З цього списку дізнаємось, що всі українські часописи виходять буцім-то в... 9300 примірниках! Як би референт такого статистичного відділу був післав хлопця до друкарні „Діла“ то там міг би довідатись, що одноразовий наклад друкованих там українських часописів перевищає цифру 25.000. А де инші друкарні?

Всячина.

Староєгипетська опера. Берлінський проф. унів. д-р Герман Райх найшов на папірусах текст староєгипетської опери, яка нагадує Моцарта „Утеча з сераю“. Ця знахідка має незвичайне значіння для історії людства як перша старинна опера. Вона походить з II. століття по Христі, з доби панування римських цісарів.

З життя міліярдерів. Старший Джон Рокфелер, відомий американський міліардер, подбав за те, щоби його внуки не одержали в спадщині надто багато гроша у молодім віці, яке спокушує до легкодушних розривок. З частини своєї спадщини він виділив фонд призначений для дітей своєї дочки, яка мала ним завідувати. Цей скромний фонд мав у 1917 р. 1,200.000 долярів а нині зріс до 8 міл. долярів. Одна стаття заповіту Рокфелера, каже що чоловік його дочки розлучившись з нею має одержувати річну ренту у висоті 30.000 дол. Рокфелер має нині 86 літ і є повний сил і здоровля. До цього часу він призначив 500 міліонів долярів на добродійно-культурні цілі.

Цілюща вода. У паризькій медичній Академії три вчені здавали справоздання про новововідкриті прикмети річної води. А саме вода з Рони, Сени та Саони вбиває деякі бацилі, впр. тифу. Маємо тут мабуть до діла зі своєрідними бацилями, які повстають у ріках і вбивають инші бацилі ріжних недуг.

Наречені смерти. Так назвали палестинські жінки новоутворений ними батальйон, що має на меті боронитись перед нападами кочуючих диких бедуїнів; вони склали присягу: швидше смерти, ніж попасти в полон таких ватаг.

Боротьба за риску. Глінка, провідник Словаків-автономістів, виступив різко проти розпорядку міністра Бенеша, яким заказано вживати риски у зложенiму слові „чехо-словацький“, „Чехо - Словаччина“. Ставлення риски зазначує дуалістичний характер держави, себто злуки двох держав, як давнійше була „Австро-Угорщина“, а не „Австроугорщина“. Словаки покликуються на постанови угоди в Пітсбургу з року 1918, в якій вони добровільно зєдналися з Чехами, а по 10 літах матимуть право піддати ревізії своє правноодержавне відношення до Чехів. Також наводять вони доказ, що в Сен-Жерменському договорі названо нову републику „tchéco-slovaque“ — отже з рискою. За те Чехи хотілиб той спомин дуалізму затерти і дуже завзято поборюють риску в середині назви своєї держави.

Ґейзір на Словаччині. Серед густих, темних лісів на горах 20 км. на схід від міста Кошиць лежить село Герляни, відоме вже 17 стол. з цілющих джерел. Коли в р. 1875 поглиблювано ці джерела і поведено рури в глибину 400 м., триснула вода в одному місці з великою силою високим на кількадесять метрів стовпом. Нині бє вона лиш раз на добу на протязі 10 хвилин, до висоти 20 до 40 м. Температура води 10—16°C. отже є це водограй, бо ґейзіром зовемо лиш гаряче джерело, яке під натиском власної пари вибухає. Причиною вибухів є газ, а головно вуглява кислота, нагромаджена в підземних печерах, яка силою 40 атмосфер викидає воду вверх. У басені зачинає перед вибухом кипіти, булькотіти, чути підземний гук, а відтак здіймається срібно-білий стовп води, наче стоплене срібло, простісько вверх. При світлі місяця представляє це явище природи чудовий вид, мов у казці. Один такий вибух видає до 1700 гектолітрів води, яку ловлять у басени і провадять каналами до купелів.

ОПОВІСТКИ.

Квартет Львівського Музичного Тов-а ім. М. Лисенка, під арт. проводом Олени Шлапачівної.
Середа 4. III. м. Бережани.
Четвер 5. III. м. Рогатин.
Пятниця 6. III. м. Ходорів. 1490 4—5

Український Наддніпрянський хор Д. Котка:
У середу 4. III. м. Станиславів.
У пятницю 6. III. м. Надвірна.
У суботу 7. III. м. Надвірна.
У неділю. 8. III. м. Калуш.
У понеділок 9. III. м. Калуш.
У вівторок 10. III. м. Долина.
У середу 11. III. м. Долина. 1230 31-?

Заходами Тов-а „Союз Українок“ у Львові, починається 10. марта 1925 4-місячний курс для інструкторок на села. Предмети: крій, шиття і моделювання суконь і білля, бухгальтерія і кооперація. Наука буде відбуватися в пополудневих годинах. Оплата 15 зол. в місяць. Зголошуватися належить особисто в Тов-і „Просвіта“ Ринок 10 II. пов., письмено „Союз Українок“ Львів, Рутовського 27 I. пов. — За „Союз Українок“ *О. Шепарович* голова, *Ст. Марітчак* секретар. 1476 2—2

Балет-концерт на поміч Авраменкові. Ініціятивний гурток б. учнів школи танку В. Авраменка у Львові влаштовує у пятницю 6. березня ц. р. о год. 8 веч. в салі муз. тов. ім. М. Лисенка у Львові балет-концерт при ласкавій участи відомого кобзаря-бандуриста Данька Степового та сальонової студентської оркестри. Увесь дохід з того балету-концерту призначається на допомогу хорому Василеві Авраменкові, тому взиваються всіх б. його учнів численно загостити на той балет-концерт зі своїми родинами, знайомими та симпатиками українського національного танку. Рівнож закликаємо й товаришів та товаришок б. учнів школи національного танку В. Авраменка на провінції: у містах Станиславові, Коломиї, Стрию, Перемишлі й Тернополі (де відбувалися курси нац. танку В. Авраменка) як найшвидче влаштувати і в себе подібні концерти, балети, або вечірки та весь дохід з таких вечерок негайно слати хорому В. Авраменкові через Адміністрацію „Діла“.

Подяка. Вп. Паням і Панам, що взяли участь у виставі „Добрий син“ дня 28. лютого ц. р., а з окрема Вп. Пані Ст. Бекесевичевій, яка вложила богато труду в артистичну підготовку і режісерію вистави, складає щиру подяку — *Секція Сирітських Опікунок при львівській філії Тов-а охорони дітей і опіки над молодю у Львові.* 1509 1—1

Дня 6. марта 1925 о 5. г. попол. відбудеться в кімнаті Тов. „Бесіда“ в Бережанах, Надзвичайні Загальні Збори „Жіночої Громади“. Порядок Зборів: 1) Відчитання протоколу з послідних Загальних Зборів, 2) Звіт Виділу, 3) Уділення абсолюторії, 4) Вибір нового Виділу, 5) Внески членів. Колиб не явилося відповідне число членів, Збори відбудуться годину пізнійше. За Виділ: *М. Блавацька*, голова, *І. Щербанюк*, секретарка. 1511 1—1

Дрібні оголошення.

ОГОЛОШЕННЯ.

За оголошення Редакція не відповідає.

За редакцію відповідає О. Костик.

З друкарні Видавничої Спілки „Діло“, Львів, Ринок ч. 10.